

DIREKTORATET FOR
NATURFORVALTNING

Nisebu Kraft v/ Lars Våge
Ristingsvoll
4137 Årdal i Ryfylke

10/8403

K O P I

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):

Dato:

2011/864 NAT-NP-AH

24.05.2013

Arkivkode:

423.5/11

Søknad om kraftutbygging i Lusaheia landskapsvernområde. Klage på vedtak truffet av Hjelmeland kommune.

Vi viser til Hjelmeland kommune sin oversendelse av klagesaken 17.02.2012 og senere felles befarings med representanter fra Nilsebu kraft, Hjelmeland kommune, Stavanger turistforening og Direktoratet for naturforvaltning.

Direktoratet for naturforvaltning tar klagen fra Fylkesmannen i Rogaland til følge og opphever vedtak truffet av Hjelmeland kommune 22.12.2010. Tiltaket er i strid med verneformålet siden det vil medføre vesentlige endringer i landskapets særpreg og karakter. Det er således ikke hjemmel for tiltaket i naturmangfoldloven §48.

Bakgrunnen for saken

Nilsebu kraft søkte 06.06.2010 Hjelmeland kommune om dispensasjon fra vernereglene i Lusaheia landskapsvernområde for utbygging av Gråfollåna. Hjelmeland kommune var forvaltningsmyndighet for verneområdet.

Nilsebu kraft ønsker å bygge ut fallet i Gråfollåna mellom en lon nedstrøms for Sandvatnet og magasin Nilsebuvatn. Kraftstasjonen er planlagt utenfor landskapsvernområdet.

Driftsvanninntaket og deler av elva Gråfollåna ligger innenfor verneområdet. Det må etableres en terskel i utløpsosen av lona samt et dykket driftsvanninntak i vestre landside. Vannveien etableres i tunnel ned til kraftstasjonen ved Nilsebuvatn. Det er opplyst at Gråfollåna vil få redusert vannføring med 59% i forhold til et normalår. Minstevassføring i sommerperioden er beregnet til 7% av middelvassføringen.

Dispensasjonssaken ble første gang behandlet av Areal og forvaltningsutvalet (AFU) i kommunen 06.10.2010. Rådmannen innstilte på at søknaden skulle avslås, men AFU traff på møte 08.12.2010 følgende vedtak:

"Hjelmeland kommune gir dispensasjon fra verneforskrifta for Lusaheia landskapsvernområde som omsøkt. Dispensasjonen er gitt av di tiltaket ikkje påverkar verneverdiane nemneverdig, og ikkje kjem i strid med verneformålet (jfr naturmangfaldslova § 48).

Besøksadresse:
Tungasletta 2
Postadresse:
Postboks 5672 Sluppen
N-7485 Trondheim

Telefon:
73 58 05 00
Telefaks:
73 58 05 01

Videokonf:
73 90 51 40

Internett:
www.dirnat.no
E-post:
Postmottak@dirnat.no

Saksbehandler:
Arnt Hegstad
Telefon:
73 58 08 25

Grunngjeving:

- 1. Produksjon av elektrisk energi i dette fallet var ikkje vurdert på vernetidspunktet.*
- 2. Prosjektet har ingen innverknad på flora, fauna eller fisk.*
- 3. Samfunnsnyttan av ein produksjon av fornybar energi på opp mot 46 gwh, overstig med klår margin den negative effekt redusert vassføring vil gi på naturopplevinga.*
- 4. Oppleving av redusert vassføring vil først koma etter snøsmeltinga er slutt og bør i stor grad kunne kompenseras med auka minstevassføring i turistsesongen (sommar). Storleiken på ei eventuell minstevassføring i turistsesongen må konkretiserast i konsesjonshandsaminga."*

Hjelmeland kommune sitt vedtak ble påklaget av Fylkesmannen i Rogaland 06.01.2011. Klagen ble behandlet av kommunen 25.01.2012. Hjelmeland kommune fant ikke at klagen ga grunnlag for å endre eller oppheve eget vedtak. Klagen ble derfor oversendt Direktoratet for naturforvaltning som klageinstans 17.02.2012.

Fylkesmannen sin klage på vedtaket

Fylkesmannen i Rogaland påklager Hjelmeland kommune sitt vedtak 06.01.2011.

I klagen blir det pekt på flere forhold bl.a at bygging av en betongterskel og redusert vassføring er vesentlege inngrep som er i strid med verneformålet. Fylkesmannen mener at regulering av elva vil innebære et vesentlig inngrep i elva som naturelement og redusere opplevelseskvalitetene i området. En tillatelse til dette tiltaket kan etter fylkesmannens mening få stor presedensvirkning for hele landet.

Det fremholdes også at vassdragsnaturen i Rogaland er blant de mest utbygde i hele landet. Å ta vare på uregulerte vassdrag er derfor et sentralt element i alle verneområder i fylket, både som naturtype og som opplevelseskvalitet.

Fylkesmannen minner også om at vasskraftutbygging generelt var et tema når grensa for dette verneområdet ble lagt. Under verneplanprosessen for Lusaheia landskapsvernopråde var eksisterende kraftverk med på å avgjøre hvor vernegrensa skulle trekkes. Fylkesmannen mener det både gjennom lokal og sentral verneplanprosess ble gjort en verdiavveining mellom vern og utbygging.

Etter fylkesmannens mening gir heller ikke naturmangfoldloven § 48 tilstrekkelig hjemmel for å tillate et så vidt stort inngrep i landskapsvernoprådet.

Verneområdestyret sin vurdering av klagen

Klagen fra fylkesmannen ble behandlet av kommunen 21.01.2012. Begrunnelsen for ikke å ta klagen til følge fremgår av møteboka fra Areal og forvaltningsutvalget:

Hjelmeland kommune tek ikkje klagen til følgje.

Ein støttar seg til LVK sine vurderingar. Saka oversendast DN for slutthandsaming, med følgjande presiseringar:

Fornybar energi er utan tvil ein viktig samfunnsverdi. Omsøkt tiltak medfører eit minimalt terrenginngrep i form av ein natursteinterskel og redusert vassføring. Då tilgrensande område er sterkt regulert ligg alt av infrastruktur klart(vegar, straumliner) klart. Det kan produserast like mykje straum som heile kommunen bruker totalt, med ein sær lav utbyggingskostnad.

Landskapsvernområde er den mildaste form for vern. Betongterskel har høgde med eksisterande vassnivå. Redusert vassføring vert mest synleg utanom turistsesong. Sett under eit har tiltaket liten innverknad på verneverdiane/verneformålet, og ligg tett opptil eit område som allereie er sterkt regulert. I høve presedensverknad tvilar ein på at det kan finnast så mange gode prosjekt som ligg heilt i grensa på eit landskapsvernområde. Ein vil gje dispensasjon etter §48 i naturmangfaldlova.

Syner elles til vedlagt uttale frå LVK."

Vi er gjort oppmerksom på at forkortelsen LVK beror på en misforståelse. Meningen har vært at det skal vises til advokatfirmaet Lund & Co. Vi understreker for ordens skyld at vedtaket om ikke å ta klagen til følge ble gjort i strid med rådmannens tilråding.

Direktoratet for naturforvaltning sin vurdering

Klagen behandles etter forskrift av 19.04.1991 nr 246 om vern av Lusaheia landskapsvernområde i Hjelmeland kommune. Fylkesmannen har rettidig påklaget vedtaket i medhold av naturmangfoldloven § 62. Direktoratet for naturforvaltning var klageinstans når kommunes vedtak ble truffet og har således kompetanse til å behandle klagen.

Direktoratet finner at saken er tilstrekkelig opplyst og at klagen kan behandles. Klageinstansen kan prøve alle sider av saken, jfr forvaltningsloven § 34. Klageinstansen kan treffe nytt vedtak i saken, eller oppheve vedtaket og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.

Det følger av verneforskriften kapittel III at formålet med vernet er å ta vare på «eit særmerkt og vakkert høg fjellslandskap som inneheld sjeldsynte og sårbare naturelement». Etter forskrifta kapittel IV må det ikke gjøres inngrep i verneområdet som vesentlig kan endre eller innvirke på landskapets art eller karakter. Det må ikke gjøres inngrep som bl.a uttak, utfylling eller lagring av masse, vegbygging, drenering eller tørrelgging av et område, oppføring av anlegg og andre innretninger eller bygninger osv.

Det følger av verneforskrifta kapittel VI at forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernereglene for arbeid av vesentlig samfunnsverdi, og i andre særlig tilfeller når dette ikke er i strid med verneformålet. Når det ikke finnes spesifikk dispensasjonshjemmel i verneforskriften må tiltak som krever dispensasjon behandles etter naturmangfoldloven § 48, jfr naturmangfoldloven § 77 andre punktum.

Etter naturmangfoldloven § 48 kan forvaltningsmyndigheten gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Begge vilkårene må være oppfylt for at man kan vurdere å gi dispensasjon. Det innebærer mao at tiltaket etter sin art, omfang og karakter ikke må stride mot formålsbestemmelsen i forskriftens kapittel III.

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i §§ 8 – 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet som berører naturmangfold. Det skal fremgå av avgjørelsen hvordan disse prinsippene er vurdert og vektlagt. Det følger av naturmangfoldloven § 8 at en avgjørelse så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap om naturmangfold, og effekten av den påvirkning tiltaket medfører. Kunnskap om verneområdet er bl.a tilgjengelig i kgl.res av 19. april 1991, de verneplanforlag som ble sendt på høring, fylkesmannens tilråding etter høring og gjeldende forvaltningsplan for området. Tilsendt rapport fra Ecofact gir også mye viktig informasjon om gjennomføring av det planlagte tiltaket og mulige konsekvenser for naturverdiene. Det finnes også tilgjengelig informasjon om området i offentlige databaser som Naturbase og Artskart.

Vi legger til grunn at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om naturforholdene og effekter av det foreslåtte tiltaket. Føre-var prinsippet i naturmangfoldloven § 9 tillegges derfor liten vekt.

Vi legger også til grunn at det ikke er aktuelt å vurdere andre lokaliseringalternativ eller utbyggingsmetoder som vil redusere skadevirkningene ved en utbygging. Eventuell justering av minstevannføring må antas å ha så vidt liten betydning for vår konklusjon at vi ikke har funnet det nødvendig å gå nærmere inn på dette spørsmålet. Naturmangfoldloven § 12 omtales derfor ikke nærmere.

Som fylkesmannen finner vi grunn til å understreke at det er et sentralt mål for områdevern å sikre et representativt utvalg av naturtyper i Norge, herunder vassdragsnatur. Vi befinner oss i et område hvor det allerede er gjort store naturinngrep som følge av vannkraftutbygging. Dette har vært et svært viktig punkt ved grensedragningen til verneområdet. Inngrepsfri vassdragsnatur er viktig både som naturtype og som opplevelseskvalitet.

I en rapport om naturforhold og verneinteresser i Vormedalheia og Lusaheia utarbeidet av fylkesmannen i 1986 er det under 3.1.2 pkt 5 inntatt følgende: «*Lusaheia-Storådalen. Svært karrig grunnfjellslandskap der det subkambriske peneplan og sprekkdannelsene i dette trer tydelig fram. Storådalen er en frodig kontrast til dette landskapet, og representerer en av de svært få gjenværende fjelldalene i Rogaland som er lite berørt av kraftutbygging*». Forholdet til vannkraftutbygging er også berørt i forvaltningsplanen for Lusaheia landskapsvernområde (1993) hvor det på side 20, under pkt 4.2 a er tatt inn følgende: «*Eit felles mål for begge landskapsvernområda er å halda dei mest mogleg fri for tekniske inngrep. Regulerte vatn og elver, kraftliner, vegar og hytter vil ofte vere forstyrrende i landskapet. Derfor er det viktig å ta vare på det som er att av fjellområde utan tekniske inngrep*».

Ovennevnte viser at forholdet til kraftutbygging har vært et sentralt tema i området. I Rogaland fylkeskommunes rapport fra 1995 «Vakre landskap i Rogaland» har for øvrig området hvor det nå er søkt om utbygging fått høyeste verdiklassifisering (****). Dette bekrefter etter vår oppfatning at vi befinner oss i et særlig verdifullt og vakkert naturlandskap.

Rapporten fra Ecofact (2009-36) er utarbeidet på oppdrag fra Nilsebu kraft. Rapporten er godt skrevet og viser grundige registreringer av biologisk mangfold med særlig fokus på rødlistede arter. Registreringene er gjort for å belyse eventuelle konflikter som følge av en kraftutbygging og gir mye informasjon om naturgrunnlaget, topografi, naturtyper og artsmangfold. Rapporten har også en vurdering av konsekvenser og mulige virkninger for biologisk mangfold.

Av rapporten kan vi lese at vi befinner oss i et fjellområde som er dominert av fattige bergarter, der store deler av arealene har glattskurte og grunnlendte partier i veksling med fjell i dagen. Området er dominert av ordinær fjellvegetasjon, der innslag fra fattig rabbevegetasjon til blåbærbjørkeskog forekommer. Det er innslag av fattige myrer i området. Noen vestlige oseaniske arter forekommer, og man nærmer seg mer kontinental fjellvegetasjon. Artsmangfoldet er typisk for fjellområder i distriktet, med innslag av noen mindre vanlige mosearter for Rogaland.

Det fremgår også av rapporten at Gråfollåna ligger i et høyfjellsmiljø med topper opp mot 1200 moh. Elva er sterk preget av å ha stor variasjon i vannføring og grovt materiale i og ved elva vitner om at det her kan gå store vannmengder. Kantsonene langs elva er dels vegetasjonsløse som følge av vann- og iserosjon, og det er flere partier med ur/blokkmark. Det meste av elva har betydelig stryktendens, mens den øvre del av elva, hvor det er foreslått et vanninntak i en av lonene, har noen rolige partier. Den berørte elvestrekningen er eksponert mot nord og vest. Området rundt Nilsebu er karakterisert av store blankskurte fjellpartier, med lite løsmasser og store flyttblokker.

Rapporten fra Ecofact konkluderer i hovedsak med at en utbygging som planlagt vil medføre få varige virkninger på det biologiske mangfoldet i og langs elva. Rødlistede arter eller naturtyper er ikke registrert langs den berørte elvestrengen. Det er imidlertid i rapporten ikke gjort konkrete vurderinger av de landskapsmessige konsekvensene som en eventuell utbygging ville medført. Dette er som kjent det mest sentrale tema når vi skal vurdere konsekvensene knyttet opp til verneformålet for landskapsvernområdet.

Vi nevner også at Stavanger Turistforening har en turisthytte som ligger like ved utløpet til Nilsebuvatn, men utenfor grensa til verneområdet. Hytta er et populært turmål og har opptil 1000 besøkende personer i året. Det er flere merkede turstier i området, og det følger en turløype opp langs elva. Vi får opplyst at det foregår en hel del friluftslivsaktiviteter i området i form av turgåing, sportsfiske, jakt og bærplukking. Like ved turisthytta ligger også en annen hytte eid av Nilsebu sameige.

Etter direktoratets oppfatning vil det mest dominerende inngrepet i landskapsvernområdet være en betydelig redusert vannføring i elva Gråfollåna over en strekning på 1,3 km. Elva utgjør i dag et viktig og svært fremtredende landskapselement i fjellsida og dalen opp mot det planlagte vanninntaket. Selv med krav om minstevannføring og tilpasset sommervannføring vil elva som et viktig naturelement i landskapsvernområdet bli vesentlig forringet ved en utbygging.

Direktoratet for naturforvaltning har kommet til at en vannkraftutbygging i området vil endre landskapsinntrykket av dalføret og medføre en vesentlig endring av landskapets særpreg og karakter. Dette vil være i direkte strid med verneformålet for landskapsvernområdet, jfr verneforskriften kap III. Tiltaket anses mao både å være i strid med verneformålet og å ville påvirke verneverdiene nevneverdig. Vilkårene for å kunne vurdere dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 første alternativ er derved ikke tilstede.

Naturmangfoldloven § 48 tredje alternativ åpner for at det kan gis dispensasjon for vesentlige samfunnsinteresser. Miljøverndepartementet har her lagt til grunn at etablering av kraftverk på generelt grunnlag ikke faller inn under alternativet «andre vesentlige samfunnsinteresser», jfr at dette ikke kan betraktes som et tungtveiende hensyn av nasjonal betydning etter naturmangfoldloven § 48.

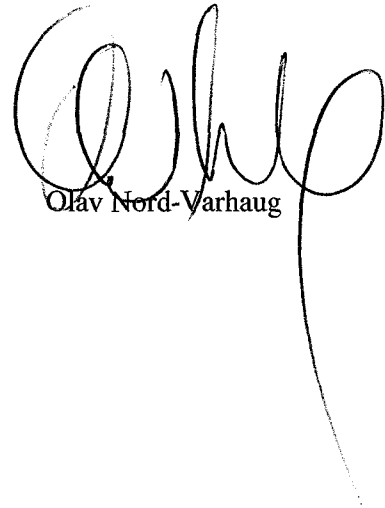
Vi viser forøvrig til omtalen som er gjort av denne bestemmelsen i Ot.prp.nr 52 (2008-2009) Om lov om forvaltning av naturens mangfold (Naturmangfoldloven) kap 11.8.14.4.

Vedtak

Direktoratet for naturforvaltning tar klagen fra Fylkesmannen i Rogaland til følge. Vedtak truffet av Hjelmeland kommune oppheves.

Med hilsen

Berit Lein
Avdelingsdirektør

Olav Nord-Varhaug

Kopi:
Hjelmeland kommune, Vågen, 4130 Hjelmeland
Fylkesmannen i Rogaland, Postboks 59, 4001 Stavanger